

Küçük Dâhi

Bir harika çocuk öyküsü

Mavikale'nin bu sayısında satranca yer veren bir aile filmini tanıtacağım: Küçük Dâhi

Filmin Künyesi

Türkçe adı	Küçük Dâhi
Orijinal adı	Vitus
Yönetmen	Fredi M. Murer
Yapım yılı	2006
Yapımcı ülke	İsviçre
Orijinal dil	Almanca, İngilizce
Süresi	100 dakika
Oyuncular	Fabrizio Borsani, Teo Gheorghiu, Bruno Ganz, Julika Jenkins, Urs Jucker, Tamara Scarpellini
IMDB Puanı	7.6

Perde, kendi kullandığı pervaneli uçağıyla gökyüzüne yükselen, on veya on iki yaşlarında bir erkek çocuğıyla açılır. Seyirciyi şaşırtan bu başlangıçtan sonra yönetmen kamerasını geçmişe çevirir, bizi bu çocuğın altı yaşındaki haliyle baş başa bırakır. Kendi çapında bir mucit olan babasından ve İngiliz kökenli, titiz görünümlü annesinden çocuğın adını öğreniriz: Vitus. Ailenin ayrı bir evde yaşayan son üyesi, Vitus ile çok iyi anlaşılan büyükbabasıdır. Ailesinden sonra, kısa süre içinde çocuğın parlak zekâsıyla da tanışırız. Evet, Vitus bir harika çocuktur. Üstün kavrama gücü ve piyano çalma yeteneğı ile dışa vuran zekâsı göz kamaştırmaktadır. Böyle bir çocuğın satranca ilgi göstermesi

elbette kaçınılmazdır. Kreşteki arkadaşları başka oyunlar oynarken küçük Vitus'u, onlardan kopuk, kendi kendine satranç oynarken görürüz (Diyagram 1).

Vitus bu oyunu oynarken, annesi, kreş öğretmeninden onun durumunu öğrenir: Vitus kendi yaşındaki çocuklarla iletişim kurmamaktadır, burası onun düzeyinin çok altındadır, onun doğrudan okula gitmesi daha iyi olacaktır.

Vitus'un üstün yetenekleri ailenin yaşamı üstünde önemli değişiklikler yapacaktır. Annesi Helen, önce Vitus'un sevdiği piyano öğretmeni değiştirir ve ona daha faydalı olacağını düşündüğü daha ünlü bir öğretmen tutar. Vitus'un çok sevdiği genç bakıcısı Isabel'in işine son verir. Helen, artık işini bırakacak ve elindeki bu değerli taşı kusursuz bir mücevhere dönüştürmek için en ustalık gerektiren kesim işini bizzat kendisi

Filmden Diyagramlar

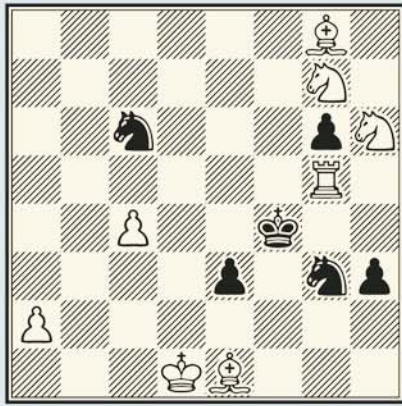
1 Vitus - Vitus

Beyaz hamlededir.

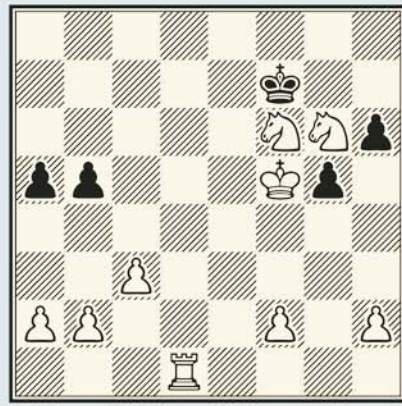
1. ♖b3 Satrançsever izleyici oyunun şu şekilde sürmesini bekleyebilir: ... ♜f4 2. ♙c5 ♜xc5 3. ♙c2 ♜xf2+ 4. ♙xd3 ♜f3+ 5. ♙d4 ♜c4+ 6. ♙e5 ♙g7#]

2 Büyükbaba - Vitus

1... ♙d4? 2. ♙xg3+ ♙f3?? Vitus, uzun süren bir kararsızlıktan sonra şahını bıraktığında mat olacağı kareye gittiğini görmemiş gibidir: 3. ♙d5#

3 Büyükbaba - Vitus

Beyaz hamlededir.

1. ♙d7#

Vitus, geçirdiği kaza sonrası büyükbabasına satrançta yeniden kaybediyor.

yapmak amacıyla kolları sıvayacaktır.

Bu davranışların aslında Vitus'a zarar verdiğini, onu çevresindeki sevdiklerinden uzaklaştırdığını kimse anlayamaz. Vitus ise bu kırılganlıklarını anlatamayacak kadar küçüktür.

Bu baskı dolu zaman altı yıl sürer. Sonra, Vitus'un on iki yaşındaki halini görürüz. Kendisinden yaşça daha büyük çocukların içinde hâlâ genç bir dâhidir, ama seilmeyen, hatta nefret edilen bir çocuk haline gelmiştir. Çocukluğunun o ilk yıllarını özlemektedir. Huzur bulduğu tek yer, ilerlemiş yaşına rağmen marangozluğu sürdüren büyükbabasının atölyesidir.

Bir gün, küçükken büyükbabası ile birlikte yaptığı, o yarasa kanatlı planör ile evinin balkonundan uçmayı deneyecek ama annesi tarafından yere çakılmış olarak bulunacaktır. Vitus bu kaza sonrası, neyse ki, hayattadır, ancak bir beyin sarsıntısı geçirmektedir. Bilinci açıldığında ondaki değişiklik bütün korkunçluğu ile ortaya çıkar: Vitus'un bütün üstün yetenekleri uçup gitmiş, o artık ortalama zekâ düzeyine sahip sıradan bir çocuk haline gelmiştir. Bu durumun ilk belirtisi büyükbabası ile hastanede satranç oynadığı sırada kendisini gösterir. Vitus, oynarken çok uzun süre düşünmekte ama yine de kötü hamleler yapmaktadır (Diyagram 2).

Vitus'un (Teo Gheorghiu), kazayla hasar gören dehasının ilk belirtisi: Büyükbaba (Bruno Ganz), karşısında alınan yenilgi.

Helen (Julika Jenkins), bir harika çocuğun annesi olmanın kolay olmadığını anlayacak.

Vitus'un yeni durumu ailede, özellikle de annede çöküntü yaratır: O değerli taş kesim sırasında çatlamış, adeta değersiz bir moloz haline gelmiştir artık. Annesi, bundan sonra onunla zaman geçirmenin anlamsız olduğunu düşünüyormuş gibi Vitus'tan uzaklaşmaya başlamıştır. Babanın şirketinde de işler kötüye gitmektedir: Bir zamanlar şirketin müstakbel başkanı olarak bakılmaya başlanmışken artık işinden kovulma noktasına gelmiştir. Bu dönemde de Vitus ile en çok zaman geçiren, yanında huzuru bulduğu kişi, yine onun sevgili büyükbabası olur. Büyükbaba, onun bu durumundan büyük üzüntü duymakla birlikte Vitus'u satrançta yenebilmenin verdiği mutluluğunu da gizlememektedir (Diyagram 3).

Babası Vitus'un yeni durumunu kabullenememektedir. "Acaba satranç oynarken veya piyano çalarken Vitus'un o parlak zekâsının iyileşme belirtisi

olabilecek kıvılcımlar görülmekte midir?" Bu sorunun umutsuzca sorulduğu büyükbaba böyle bir iyileşme belirtisi olmadığını söyler.

Kazadan sonraki dönemde Vitus'u daha mutlu görürüz. Sanki üstündeki baskı ortadan kalkınca, sönmüş bir balonun yeniden şişmesi gibi, giderek kendini bulmaktadır. Hatta bir gün, yalnız

kaldığında, eskisi gibi piyano çalarken büyükbabasına yakalanır. Bu yakalanışla, Vitus'un aslında dehasından hiçbir şey kaybetmediği, bu normale dönme numarasının da o dehanın bir oyunu olduğu anlaşılır. Bu dönemde Vitus normal görünmeye çalışırken çok da zorlanmıştır. Hatta "En zor olan sana satrançta kaybetmek zorunda kalmamdı." diyerek

Filmin en ünlü oyuncusu Bruno Ganz, Vitus'un büyükbabası rolünde devleşiyor.

büyükbabasının satrancıyla dalga bile geçer.

Vitus, bu özgür döneminde boyundan büyük işlere de kalkar. Büyükbabası adına borsada hisse senedi alım satımı yaparak önemli bir servet sahibi olur. Böylece bir taraftan büyükbabasının özlemini çektiği pilot olma hayalini, önce uçuş simülatörü sonra da gerçek bir pervaneli uçakla gerçekleştirmesini sağlar. Diğer taraftan ise küçüklüğünün unutamadığı bakıcısı İsa'el'e hayatında yeniden yer açmayı başarır. Babasının kovulduğu şirketi satın alıp ona hediye edebilmek bile onun için zor olmaz. Onun bu "normale dönüş" sırrını ömrünün sonuna dek saklama sözü veren büyükbabası, sonunda göçüp giderken, geride bıraktığı mektup ile Vitus'un dehasından hiçbir zaman bir şey kaybetmediğini anne ve babasına duyurur. Vitus, zamanla, annesi başta olmak üzere, onu seven herkesin istediği başarıyı gösterecek ve perde mutlu bir sonla kapanacaktır.

Vitus, bütünüyle satranç odaklı bir film olmamakla birlikte özellikle satrançsever küçüklerin aileleriyle izleyebilecekleri sevimli bir yapıt. Film, ailelerin çok büyük beklentileri altında ezilen çocukların ne denli büyük sıkıntılar çektiklerini göstermesi açısından çok öğretici. Ne yazık ki, anne ve babaların beklentileri Vitus gibi bir harika çocuğun bile karşılamakta zorlandığı boyutlara ulaşabiliyor. Film, olayların doğal akışına bırakıldığında, çocuğun yeteneklerini daha verimli kullanacağı ve hak ettiği düzeye daha acısızca ulaşabileceği mesajını veriyor.

Vitus'un on iki yaşındaki halini, gerçek hayatta da dâhi bir piyanist olan Teo Gheorghiu canlandırıyor. Teo'nun

sayesinde film izleyiciye gerçek bir müzik ziyafeti sunuyor. Filmde piyano sahnelerinin başarısının tersine satranç sahnelerinin özenli seçilmediğini söyleyebiliriz. Vitus'un kreşte kendisine karşı oynadığı konumda önce 1. d3 hamlesinin yapılmış hali, hemen ardından da bu hamlenin öncesi gösterilir. Üçüncü diyagramda verilen konumda satranç tahtası ters durmaktadır. Filmin ana temasının satranç olmaması, bu özensizlik için elbette mazeret olarak gösterilemez.

"Anne ve babaların çocuklarından beklentileri Vitus gibi bir dâhinin bile karşılayamayacağı boyutlara ulaşabiliyor."

Filmin kahramanı Vitus'un çok yönlü bir dâhi olarak sunulması, yönetmene izleyicinin ilgisini çekebilecek zengin bir olay örgüsü kurma olanağı veriyor. Buna karşın, filmin ikinci yarısında, Vitus'un başardıkları bir dâhiden bile beklenemeyecek düzeye ulaşıyor. Başlangıçta normal, sıradan bir insan olma özlemi duyan Vitus'un, kendisinden beklentinin azaldığı dönemde, başarıdan başarıya koşarken, dehasının keyfini sürmesi izleyiciyi de rahatsız eden bir çelişki duygusu yaratıyor. Bununla birlikte, yönetmenin inandırıcılığını kısmen yitirdiği bu bölümde bile film keyifle izlenebilirliğini koruyor.

Vitus'un ailesinin beklentileri altında

ezilmesi bana Edip Cansever'in dizelerini anımsatıyor: "Adam yaşama sevinci içinde \ Masaya anahtarlarını koydu \ Bakır kâseye çiçekleri koydu \ Sütünü yumurtasını koydu \ Pencereden gelen ışığı koydu \ Bisiklet sesini çıkırcı sesini \ Ekmeğin havanın yumuşaklığını koydu \ Adam masaya \ Aklında olup bitenleri koydu \ Ne yapmak istiyordu hayatta \ İşte onu koydu \ Kimi seviyordu kimi sevmiyordu \ Adam masaya onları da koydu \ Üç kere üç dokuz ederdi \ Adam koydu masaya dokuzu \ Pencere yanındaydı gökyüzü yanında \ Uzandı masaya sonsuzu koydu \ Bir bira içmek istiyordu kaç gündür \ Masaya biranın dökülüşünü koydu \ Uykusunu koydu uyanıklığını koydu \ Tokluğunu açlığını koydu \ Masa da masaymış ha \ Bana mısın demedi bu kadar yüke \ Bir iki sallandı durdu \ Adam ha babam koyuyordu."

Ailelerin beklentilerini üzerlerine sürekli koyup durdukları çocuklarımız! Vitus gibi bir dâhinin bile taşıyamadığı bu yük onlar için ne kadar da dayanılmaz ağırlıkta... Biri, onlara, satrancı sevmek ve oynamak için dâhi olmaya gerek olmadığını tekrar tekrar anlatmalı. Bundan sonra hâlâ çocuklarımızın yüreklerine su serpememişsek, sırtlarından o yükü indirememişsek elden başka ne gelir ki? Belki, ürkek gözlerine bakarken, Son Kuşlar filmini bitiren sözlerin içimizden geçivermesidir yegâne çaremiz: "Siz son kuşlarsınız; terk edilmiş, kimsesiz kuşlar. Nasıl taşıyabilir yumuşaklığınızı dünyamız, yorgun ve katı avuçlarında?

Kaynaklar

<http://www.imdb.com/title/tt0478829/> (Erişim tarihi: 22.08.2012)